

Veiligheid en verantwoordelijkheid bij vrijwilligerswerk

Alleen maar 'met handgereedschap werken' als een algemene veiligheidsmaatregel laten gelden is dus niet altijd voldoende voor de juiste risicobeheersing. Immers; met handgereedschap een zware teen uit een wilg zagen kan zeer risicovol zijn. Gericht op de in deze brochure benoemde vrijwilligersgroepen kan samengevat het volgende gesteld worden:

- De ervaren vrijwilligers uit de groepen A en B mogen alle werkzaamheden uitvoeren die de professionele medewerkers van een organisatie of een bedrijf ook uitvoeren. Uiteraard moeten zij dan ook over de juiste trainingen, kennis en vaardigheden beschikken.
- De onervaren vrijwilligers uit groep C mogen door hun onervarenheid geen risicovolle werkzaamheden verrichten. Door hun korte aanwezigheidstijd is het aanbieden van trainingen en het aanleren van vaardigheden voor risicovolle werkzaamheden niet reëel.

- Voor de werkzaamheden die de jongeren al of niet mogen uitvoeren zijn de wettelijke voorschriften in de eerste plaats bepalend. Zo mogen 13- en 14-jarigen, groep D, alleen onder permanent toezicht de werkzaamheden uitvoeren. Ook mogen zij niet in de omgeving van gevaarlijke machines zijn, dus ook niet rondom een maaimachine of rijdende tractor met b.v. een aanhangwagen. 16- en 17-jarigen mogen alleen onder deskundige begeleiding risicovolle werkzaamheden uitvoeren.
- Kinderen jonger dan 13 jaar, groep E, die aanwezig zijn bij vrijwilligersactiviteiten kunnen daaraan alleen 'spelenderwijs' meedoen.

Deze brochure is mede tot stand gekomen door een financiële bijdrage van Colland Arbeidsmarktbeleid.

Postbus 65
3970 AB Driebergen
telefoon: 030 -69 30 130
fax: 030-69 33 621
e-mail: algemeen@bosschap.nl
www.bosschap.nl

Het Bosschap is een ontmoetingsplek voor iedereen die is betrokken bij bos- en natuurbeheer in Nederland. Het Bosschap zet zich in voor goede randvoorwaarden voor dit beheer, voor het verzekeren van een veilig en professioneel werkklimaat voor werknemers in bos en natuur, en voor een gezonde bedrijfseconomische basis voor bedrijven in de sector.

Een uitgave van het Bosschap,
bedrijfschap voor bos en natuur
Vormgeving: HolwerdaDeWit, Den Haag
Samenstelling en redactie: het Bosschap
Foto's: HolwerdaDeWit, het Bosschap
© Het Bosschap, 2013

Bij het beheer en onderhoud van bos- en natuurterreinen levert het vrijwilligerswerk een belangrijke bijdrage. Dit gebeurt in diverse vrijwilligersgroepen, elk met hun eigen werkervaring en vaardigheden. Maar wat betekent dit voor de aanpak van hun veiligheid en wie is daarvoor verantwoordelijk? 'Polman Arbo & Veiligheid Buitenruimte' heeft dit in opdracht van de Commissie Arbeidsomstandigheden van het Bosschap in een rapport uitgewerkt. Hieruit zijn in deze brochure de belangrijkste aandachtspunten samengevat.

Diverse groepen vrijwilligers

'De vrijwilliger' bestaat niet. Toch moet aangegeven worden welke werkzaamheden de vrijwilligers veilig kunnen uitvoeren. Daarvoor is het eerst noodzakelijk een kenmerkende indeling van de vrijwilligers te maken. Alleen op basis daarvan zijn vervolgens de veiligheid en de verantwoordelijkheden bij het specifieke vrijwilligerswerk te koppelen.

De indelingen van de vrijwilligers met hun kenmerken:

- Georganiseerde groepen of individuele personen die in een gekaderde opdracht van een terreinbeherende organisatie, of andere organisaties, regelmatig zelfstandig werkzaamheden uitvoeren.
- Groepen of individuele personen die tijdens de uitvoering van hun werkzaamheden rechtstreeks aangestuurd worden door medewerkers van terreinbeherende organisatie, of andere organisaties.
- Groepen of individuele personen die in het kader van een evenement (maatschappelijk bedrijfsuitje, boomfeestdag, studentenintroductiedag, schoolexcursie, enz.) werkzaamheden uitvoeren. De 'eendaagse vrijwilligers'.
- Jongeren tussen 13 en 17 jaar.
- Kinderen jonger dan 13 jaar.

Verantwoordelijkheden

Vrijwilligerswerk wordt als 'werk' gezien, betaald of onbetaald dat is niet van belang. Wie verantwoordelijk of aansprakelijk is wordt op basis van het Burgerlijk Wetboek en de Arbowetgeving bepaald. Belangrijke factor hierbij is de hoedanigheid (de rol) die men rondom de werkzaamheden aanneemt. De werkgeversrol heeft een organisatie of terreineigenaar als die rechtstreeks vrijwilligers aanstuurt, zoals bij groep B. Dan ben je dus als werkgever verantwoordelijk en aansprakelijk voor de veiligheid en gezondheid van die vrijwilligers. Deze zorgplicht heeft een organisatie of terreineigenaar ook voor de personen uit groep C. Ook als de activiteiten in het kader van een evenement plaats vinden.

Groep A kent geen rechtstreekse aansturing, ze kunnen als een soort kleinschalig aannemersbedrijfje gezien worden. Zij zijn dus zelf verantwoordelijk voor hun veiligheid. Wel kan er een gezamenlijke verantwoordelijkheid ontstaan bij het coördineren of het gunnen van de werkzaamheden door organisaties of terreineigenaren.

Speciale aandacht moet uitgaan naar groep D, de regeling kinderarbeid' van toepassing. Hierin wordt bij de verschillende leeftijden beperking opgelegd betreffende de aard van de werkzaamheden en de tijdsduur en de tijdstippen. Kinderen jonger dan 13 jaar, groep E, mogen geen werk uitvoeren, maar natuurlijk wel deelnemen aan vrijblijvende activiteiten binnen de evenementen. Naast de werkgever of terreineigenaar zijn de ouders ook verantwoordelijk voor deze groepen.

Organisatorische aandachtspunten en inspanningsverplichtingen

Het is voor een organisatie of terreineigenaar noodzakelijk een goed inzicht te hebben in de werkzaamheden die de diverse groepen vrijwilligers gaan uitvoeren. Daardoor zijn de gevaren die zich daarbij voordoen bekend en kunnen de veiligheidsmaatregelen genomen worden waardoor de risico's beheersbaar, en dus acceptabel, zijn. Met deze inspanningsverplichting wordt voor een belangrijk deel aan de invulling van de verantwoordelijkheid voldaan.

De onderstaande onderwerpen zijn als aandachtspunt daarbij belangrijk. De feitelijke uitvoering daarvan is afhankelijk van de omvang en complexiteit van de werkzaamheden.

Aandachtspunt	Toelichting
1 Inventarisatie van de werkzaamheden	Beoordeel en plan de werkzaamheden in die in aanmerking kunnen komen voor een bepaalde vrijwilligersdoelgroep.
2 Inventarisatie van de omstandigheden	Maak de omstandigheden inzichtelijk die van invloed zijn op de veiligheid, zoals: taluds, slappe grond, water of ijsvlakte, op of langs de weg, vee.
3 Risico's aanpakken	Maak de (algemene) risico's inzichtelijk, beoordeel ze en geef de veiligheidsmaatregelen aan.
4 Werkplan	Maak voorafgaand aan een nieuwe klus een overzicht waarin o.a. de specifieke veiligheidsmaatregelen, locatiegegevens en instructies opgenomen zijn. Neem dit mee bij de uitvoering van het werk.
5 Competentie eigen medewerkers	De interne medewerkers moeten over voldoende inzicht en kennis beschikken m.b.t. het aansturen van de doelgroep in het veld.
6 Toezicht	Zorg dat het juiste toezicht op de uitvoering van de werkzaamheden aanwezig is.
7 Verzekeringen	Sluit een ongevallen- of aansprakelijkheidsverzekering af. Kijk of de polisvoorwaarden afgestemd zijn op de feitelijke omstandigheden.

Welke werkzaamheden mogen uitgevoerd worden?

Bepaalde groepen vrijwilligers en jongeren mogen geen risicovolle werkzaamheden uitvoeren. Dit bepaalt de verantwoordelijke organisatie of terreineigenaar op basis van een goede risicobeoordeling zelf. Een paar belangrijke afwegingsfactoren daarbij zijn:

- De noodzakelijke kennis, vaardigheid en ervaring.
- De feitelijke omstandigheden: bijvoorbeeld de dikte, de lengte, de hangrichting en de zaaghoogte bij het

knotten van bomen. Of de omvang van het te hooien land t.o.v. de hoeveelheid uitvoerende vrijwilligers.

- De omgeving: aanrijdingsgevaar, verdrinkingsgevaar, valgevaar, gevaar van vee, infectiegevaar door insecten of planten, toezicht houden op bezoekers.
- Aanwezigheid van kinderen: niet in de omgeving van machines, geen dwang of prestatie-eisen stellen.